

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ РОБОТИ ТА НЕРОБСТВА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Рацун Оксана Василівна
студентка II курсу
другого (магістерського) рівня вищої освіти
заочної форми навчання
Навчально-наукового інституту іноземної філології
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
Науковий керівник:
к.ф.н., виклад. Очковська А.П.

Україна

Дослідження структурних та функціональних особливостей фразеологічних одиниць досі викликає неабиякий інтерес серед плеяди мовознавців, серед яких можна виділити роботи Виноградова В. В., Теплякова І. М., Куніна А. В., Герасимова О. В., Кочергана М. П. Проте досі існують дискусійні питання та лакуни щодо вивчення окремих груп фразеологізмів, серед яких виокремлюємо фразеологічні одиниці на позначення роботи та неробства. Саме у розкритті їхніх структурних особливостей полягає актуальність цієї розвідки.

Метою статті є вивчення особливостей структурного аспекту англійських фразеологічних одиниць на позначення роботи/неробства.

Існують відмінності в тлумаченні фразеологічної одиниці як мовного явища в різні часові проміжки і в залежності від наукової традиції, єдиного визначення фразеологічної одиниці немає.

Сучасні автори Н.Г. Шкурятяна та С.В. Шевчук, визначають фразеологічну одиницю як лексико-граматичну єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, яка має цілісне значення та відтворюється у мовленні автоматично, за традицією [6: 445].

Своєрідно тлумачить фразеологічну одиницю вчений Я. А. Баран. Він визначає фразеологічну одиницю як віртуальний знак мови, оформлений у вигляді словосполучення або речення, з повним або частковим переосмисленням компонентів, призначенням якого є вираження номінативно-експресивної функції [2:134].

Своє визначення фразеологічної одиниці надає Ярцева В.Н., котра вважає, що фразеологічні одиниці – це стійкі формування, які функціонують в системі мови у формі одного слова, оскільки в його основу закладене єдине семантичне значення [7: 367].

Джерелами фактичного матеріалу для дослідження стали наступні фразеологічні словники: Англо-український фразеологічний словник укладений К. Т. Баранцевим, Англо-російський фразеологічний словник укладений Куніним А. В., The Oxford Dictionary of Current Idiomatic English.

Методом суцільної вибірки було відібрано 126 фразеологічних одиниць на позначення таких понять як робота та неробство по критерію безпосереднього описання процесу праці або неробства та/або відношення до праці, неробства або їх результатів і наслідків.

Фразеологічні одиниці бувають найрізноманітнішими за своєю будовою, що ми будемо розглядати нижче, і у реченні виконують роль головних і другорядних членів або виступають в ролі цілого речення. Наприклад, *lazy beggar* (жебрак, ледар) може виступати як частина речення і , відповідно, бути в реченні або головним, або другорядним членом, проте, залежно від контексту та мовленнєвої ситуації, може виступати в ролі цілого речення, наприклад, для описання вкрай негативного відношення до ледаря.

Пропоную розглянути структурний аспект англійських фразеологічних одиниць мікросистем «робота» та «неробство» в розрізі класифікацій, які групують фразеологічні одиниці з огляду на їх структуру.

О.В. Кунін виділяє два структурні типи фразеологічних одиниць [3: 57]:

- зі структурою словосполучення, які в свою чергу поділяються на:
- а) дієслівні (головне слово, яке несе смислове навантаження виражено дієсловом. Наприклад, *to raise a finger* – працювати не на всю силу; *to be born tired* – позначає вічно втомлену людину, ледаря);
- б) субстантивні або іменникові (головне слово виражено іменником. Наприклад, *lazy beggar* – лінивий жебрак, людина, яка постійно просить);
- ад'єктивні або прикметникові (стрижневим компонентом є прикметник. Наприклад, *cushy job* – легка робота, тепле містечко);
- адвербіальні або прислівникові (функціонально співвідносяться з прислівником. Наприклад, *in somebody's fingers* – бути в чийсь владі);

зі структурою речення: прислів'я та приказки. Характерною їх ознакою є те, що вони, як правило, побудовані за структурою простого речення та мають частини, які співвідносяться між собою як підмет та присудок. Наприклад, *score twice before you cut once* - перед тим як відрізати, двічі відмір; *care and diligence bring luck* – старанність та працьовитість приносять удачу; *no sweet without sweat* – без поту не буде солодощів, показує винагороду як результат важкої праці.

Згідно структурно-граматичною схемою класифікації Л.Г. Авксентьєва [1: 96] фразеологічні одиниці поділяються на дві групи:

- 1) фразеологічні одиниці, що відповідають своєю будовою словосполученню;
- 2) фразеологічна одиниці, які структурно організовані за моделями речення.

Фразеологічні одиниці, що відповідають своєю будовою словосполученню поділяються в свою чергу на наступні моделі:

- а) іменник + прикметник – великий масив фразеологічних одиниць мікросистем «робота» та «неробство» складають моделі, які складаються з прикметника та іменника, де граматично панівним виступає іменник, а

прикметник є залежним, він перебуває у препозиції. Наприклад, *lazy beggar (bones/dog)* – для образу нероби використано образи жебрака, тобто людини, що лише просить, образ собаки та кісток або скелета, що позначає людину ліниву, людину без мети і цілей [5: 161];

б) модель прийменник+прикметник+іменник. Наприклад, *to be in the red line* – означає бути збитковим, неприбутковим;

в) модель дієслово + іменник з прийменником або без нього. Основоположним тут виступає дієслівний компонент. Наприклад, *to raise a finger* – працювати не на всю силу; *a hired horse never tires* – найманий кінь ніколи не втомлюється; *care and diligence bring luck* – старанність приносить удачу, таке ставлення до роботи цінується.

Серед цієї групи ускладнених фразеологічних одиниць моделі дієслово + іменник з прийменником або без нього поширено двокомпонентні, трикомпонентні, багатоконпонентні фразеологічні одиниці. Наприклад, *eat the bread of idleness* – їсти хліб ледарства, тобто тут використано образ хлібу «лінощів» для підкреслення неробства людини;

г) модель фразеологічних одиниць, структуру яких становить одне слово. Ця група фразеологічних одиниць являє певний розряд стійких виразів, які мають цілісне значення, хоч за структурою вони мають одне повнозначне слово [4: 98]. Серед досліджуваних нами фразеологічних одиниць таких ФО майже немає, можна зазначити лише емоційні слова типу *beggar, lazy*. У мовознавстві як синонімічні по відношенню до таких мінімальних фразеологічних одиниць використовуються терміни мінімальна ідіома, міні ідіома [2: 4].

г) модель фразеологічних одиниць, що становить собою конструкції з сурядними сполучниками. Наприклад, *nothing venture, nothing have (gain, win)* - не приклавши зусиль, нічого не отримаєш, досить часто робота або діяльність зв'язана з певним ризиком, але результат, того вартий. Тому англієць схильні цінувати ризик як ціну успішності;

д) модель фразеологічних одиниць, що являє конструкції з підрядними сполучниками. Характерною рисою таких фразеологічних одиниць є те, що стрижневим словом для них виступає сполучник, з якого вони починаються. Наприклад, *many commanders sink the ship* – багато капітанів затоплять судно.

2. Фразеологічні одиниці, які структурно організовані за моделями речення. У фразеологічному масиві цієї групи можна виділити наступні моделі фразеологічних одиниць:

а) модель фразеологічних одиниць, яка за будовою співвідноситься з двоскладним реченням. Наприклад, *if you want a thing well done do it yourself* – якщо хочеш, щоб справа була виконана якісно – виконай її самостійно;

б) модель фразеологічних одиниць, яка за будовою співвідноситься з односкладним реченням. Наприклад, *a public hall is never swept* – колективний коридор ніколи не буває вимитим.

Існують відмінності в тлумаченні фразеологічної одиниці як мовного явища в різні часові проміжки і в залежності від наукової традиції, єдиного визначення фразеологічної одиниці немає, саме тому це досить гостре дискусійне питання, яке потребує подальшого вивчення.

Фразеологічні одиниці бувають найрізноманітнішими за своєю будовою і у реченні виконують роль головних і другорядних членів або виступають в ролі цілого речення, що залежить від мовленнєвої ситуації.

Фразеологічні одиниці можуть видозмінюватися, вони не є стабільними. Найчастіше такі видозміни стаються на побутовому рівні, рідше в публіцистиці, а найменше у діловому стилі.

Найпоширенішою групою є фразеологічні одиниці з будовою словосполучення, серед них найбільш вживаними є моделі: іменник + прикметник; дієслово + іменник з прийменником або без нього.

Серед фразеологічних одиниць мікросистем «робота» та «неробство», організованих за структурою речення найпоширенішою є модель, яка за будовою відповідає двоскладному реченню.

Аналіз структурних типів фразеологічних одиниць свідчить не лише про їх різнобарвність, але й про специфіку, своєрідність і неповторність фразеологічного матеріалу мови.

Список використаних джерел

1. Авксентьев Л. Г. Сучасна українська мова: Фразеологія / Л. Г. Авксентьев. – 2-е вид., доп. та перероб. – Харків : Вища школа, 1988. – 134 с.
2. Баран Я.А. Фразеологія в системі мови / Баран Я.А. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – 173 с.
3. Зубець Н. О. Мінімальні ідіоми в українській мові : автореф. дис. канд. філол. Наук / Н. О. Зубець. – Дніпропетровськ, 1997. – 20 с.
4. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1986. – 381 с.
5. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови / Л. Г. Скрипник. – К. : Наукова думка, 1973. – 279 с.
6. Шкурятяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова: Навч. Посібник / Н.Г. Шкурятяна, С.В. Шевчук. – К.: Літера, 2000. – 668 с.
7. Ярцева В.Н. Лингвистический энциклопедический словарь / В.Н. Ярцева. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – 712с.
8. Seidl J. English Idioms and How to Use Them. 4th edition / Jennifer Seidl, W. McMordie. – Oxford University Press, 1978. – 268 p.
9. Баранцев К.Т. Англо-український фразеологічний словник. – К.: радянська школа, 1969. – 1052 с.

10. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь / Лит. ред. М.Д. Литвинова. – 4-е изд. перераб. и доп. – М.: Русский язык, 1984. – 944 с.

11. The Oxford Dictionary of Current Idiomatic English. Oxford: Oxford University Press, 1984. – 1135 p.